

มหาวิทยาลัยมหิดล

สภาของแพ่ง

ข่าวสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล

ISSN 0857 - 989 x ปีที่ 43 ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม 2560

<http://www.senate.mahidol.ac.th>

ศาสตราจารย์คลินิก พญ.วรรษนา ศรีโรจนกุล ประธานสภาคณาจารย์ พร้อมด้วยสมาชิกส่วนหนึ่ง พบปะ/หารือกับคณะศึกษาดูงานจาก University of Indonesia เกี่ยวกับ academic/research quality assurance เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2560 ณ ห้องประชุม 515 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

สารจากประธานสภาคณาจารย์ โดย ศาสตราจารย์คลินิก พญ.วรรณ ศรีโรจนกุล

ข่าวสภาคณาจารย์ฉบับนี้ เป็นฉบับสุดท้ายของสมาชิกสภาคณาจารย์ชุดปัจจุบันที่หมดวาระการดำรงตำแหน่งในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2560 นี้ และสมาชิกฯ ชุดใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งจากส่วนงานต่าง ๆ และจากการเลือกตั้งทั่วไป จำนวน 48 คน จะเข้ารับตำแหน่งใหม่ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2560 เป็นต้นไป และสมาชิกฯ ได้มีการประชุม เพื่อเลือกประธานฯ รองประธานฯ และเลขาธิการเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2560 โดยได้กรรมการบริหารชุดใหม่ตามรายชื่อในประกาศของมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง ผลการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธานสภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ การกิจต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกับปฏิบัติตามของแต่ละฝ่ายจะรวบรวมสรุปมานำเสนอให้ทราบในข่าวสภาคณาจารย์ฉบับเดือนต่อไป

เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2560 ที่ผ่านมา ที่มีพิธีถวายดอกไม้จันทน์ งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาวิทยาลัยมหิดลโดยวิทยาเขต

บางกอกน้อยได้รับเกียรติอย่างสูงให้เป็นสถานที่จัดชুমถวายดอกไม้จันทน์ขนาดใหญ่ ซึ่งมีประชาชนมาร่วมพิธีประมาณ 36,000 คนและชาวมหิดลก็ได้บริหารจัดการคิวการถวายดอกไม้จันทน์อย่างเหมาะสม ทำให้ได้รับคำชื่นชมอย่างมาก นอกจากนี้ที่พุทธมณฑลยังเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีพิธีถวายดอกไม้จันทน์ โดยถูกจัดให้เป็นพระเมรุมาศจำลอง และมีประชาชนมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก คิวการรอแถวยาวออกมาจนถึงวิทยาลัยราชสุดา ด้วยน้ำใจของชาวมหิดล วิทยาลัยราชสุดาได้อำนวยความสะดวก บริการน้ำเย็น ยาดม ยาหอม ให้แก่ประชาชนตามความเหมาะสม โดยไม่ต้องมีการร้องขอแต่อย่างใด

เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2560 คณะผู้บริหารสภาคณาจารย์มีโอกาสดำเนินการต้อนรับคณะผู้แทนจาก University of Indonesia Academic Senate ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานและอำนาจหน้าที่ซึ่งกันและกัน

พบกับสมาชิกสภาคณาจารย์ชุดใหม่ในฉบับหน้า

mu

ในเล่ม

สารจากประธานสภาคณาจารย์	2
เฉลยร่วมสนุก ถูกคิด ๆ	2
ประกาศผลการเลือกตั้งฯ	3
“เงินชดเชย” ๆ	4
โรคข้ออักเสบ ตอนที่ 1	6
ภาพกิจกรรม	8
บรรณาธิการแถลง	9

เฉลยคำถามร่วมสนุกฉบับเดือนกันยายน

1.	2.	3.	4.	5.
D	A	E	B	C
มะเกลือ	ผักคาดหัวแหวน	มะจามป้อม	พญาปล้องทอง	ฟ้าทะลายโจร

ผู้ได้รับของที่ระลึกจากการร่วมสนุก : คุณรัชฎาพร จันเจริญ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

รอรับของที่ระลึกส่งตรงถึงส่วนงาน

ประกาศ มหาวิทยาลัยมหิดล
เรื่อง ผลการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธานสภาคณาจารย์
และเลขาธิการสภาคณาจารย์

ตามที่ได้มีการประชุมเพื่อเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธานสภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ ในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ นที รัชพลเมือง ชั้น 5 อาคารสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล นั้น

บัดนี้ การดำเนินการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว มหาวิทยาลัยจึงประกาศผลการเลือกตั้ง ดังนี้

1. ศาสตราจารย์คลินิก พญ.วรรณภา ศรีโรจนกุล	ประธานสภาคณาจารย์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.เฉลิมพงษ์ ฉัตรดอกไม้โพธ	รองประธานสภาคณาจารย์ คนที่หนึ่ง
3. อาจารย์ ดร.ธิตติคม พัวพันสวัสดิ์	รองประธานสภาคณาจารย์ คนที่สอง
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญยศ ปลื้มปิติวิริยะเวช	เลขาธิการสภาคณาจารย์

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2560

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์บรรจง มไหสวริยะ)
รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

ศ.คลินิกพญ.วรรณภา ศรีโรจนกุล

ผศ.นพ.เฉลิมพงษ์ ฉัตรดอกไม้โพธ

อ.ดร.ธิตติคม พัวพันสวัสดิ์

ผศ.ดร.ชาญยศ ปลื้มปิติวิริยะเวช

“เงินชดเชย” สิทธิของพนักงานมหาวิทยาลัย ที่มากกว่าลูกจ้าง ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน

โดย อาจารย์ ดร.ธิตคม พิวพันธ์สวัสดิ์ รองประธานสภาคณาจารย์ คนที่ 1

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หมวด 11 และ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเกี่ยวกับเงินชดเชยไว้ดังนี้

ค่าชดเชย หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อเลิกจ้าง นอกเหนือจากเงินประเภทอื่นซึ่งนายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

1. ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชย หากนายจ้างเลิกจ้างโดยลูกจ้างไม่มีความผิด ดังนี้

ระยะเวลาปฏิบัติงาน	เงินชดเชย
ครบ 120 วัน แต่ไม่ครบ 1 ปี	30 วัน
ครบ 1 ปี แต่ไม่ครบ 3 ปี	90 วัน
ครบ 3 ปี แต่ไม่ครบ 6 ปี	180 วัน
ครบ 6 ปี แต่ไม่ครบ 10 ปี	240 วัน
ครบ 10 ปีขึ้นไป	300 วัน

ข้อยกเว้นที่นายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย : ลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้

1. ลูกจ้างลาออกเอง
2. ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง
3. จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย
4. ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง
5. ฝ่าฝืนข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน หรือระเบียบ หรือคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมาย และเป็นธรรม และนายจ้างได้ตกเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีร้ายแรง นายจ้างไม่จำเป็นต้องตกเตือน ซึ่งหนังสือเตือนนั้นให้มีผลบังคับได้ไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ลูกจ้างได้กระทำความผิด

6. ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา 3 วันทำงานติดต่อกัน ไม่ว่าจะมิวันหยุดกันหรือไม่ก็ตาม โดยไม่มีเหตุอันสมควร

7. ได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

8. กรณีการจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างไว้แน่นอน และนายจ้างเลิกจ้าง ตามกำหนดระยะเวลานั้นได้แก่กรณีดังนี้

8.1 การจ้างงานในโครงการ เฉพาะที่มีใช้งานปกติของธุรกิจหรือ การค้าของนายจ้างซึ่งต้องมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของงานที่แน่นอน

8.2 งานอันมีลักษณะเป็นครั้งคราว ที่มีกำหนดงานสิ้นสุดหรือความสำเร็จของงาน

8.3 งานที่เป็นไปตามฤดูกาล และได้จ้างในช่วงเวลาของฤดูกาลนั้น ซึ่งจะต้องแล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกิน 2 ปี โดยนายจ้างได้ทำสัญญาเป็นหนังสือไว้ตั้งแต่เมื่อเริ่มจ้าง

จะเห็นได้ว่าเงินชดเชยตามกฎหมายแรงงาน จะได้รับก็ต่อเมื่อมีการเลิกจ้างโดยลูกจ้างไม่มีความผิดเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงกรณีการเสียชีวิตแต่อย่างใด ซึ่งผู้เสียชีวิตจะได้รับเงินสวัสดิการสงเคราะห์ในกรณีนี้

- เงินช่วยเหลือ บุคคลซึ่งพนักงานมหาวิทยาลัย ได้แสดงเจตนาละบู่ชื่อไว้เป็นหนังสือแสดงเจตนาละบู่ตัวผู้รับเงินช่วยเหลือ หรือ ทายาท (กรณีที่มีได้แสดงเจตนาไว้) มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ จำนวน 3 เท่า ของอัตราเงินเดือนเดือนสุดท้าย ของพนักงานมหาวิทยาลัย ที่ถึงแก่กรรม

- เงินสงเคราะห์ บุคคลในครอบครัวหรือผู้มีสิทธิจะได้รับเงินสงเคราะห์ ในอัตราดังนี้

กรณีถึงแก่กรรมด้วยเหตุปกติ 50,000 บาท

กรณีถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ 100,000 บาท

(บุตร 2 ส่วน / คู่สมรส 1 ส่วน / บิดา-มารดา 1 ส่วน)

ในประเด็นดังกล่าว สภาคณาจารย์เห็นว่าไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เสียชีวิตระหว่างอยู่ในสัญญาจ้างในกรณีที่ปฏิบัติงานมาเป็นระยะเวลานาน หรือใกล้ครบสัญญาจ้าง หรือใกล้เกษียณอายุงาน แต่เมื่อถึงแก่กรรม สิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยที่จะนำไปใช้จ่ายเพื่อครอบครัวของผู้เสียชีวิตกลับเสียไป

ในการประชุมร่วมของที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย (ปอมท.) และที่ประชุมสภาข้าราชการและลูกจ้างมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย (ปงมท.) ที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในวันที่ 28-30 เมษายน 2560 ได้มีการหยิบยกสวัสดิการเรื่องต่างๆ ของแต่ละมหาวิทยาลัยมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งทางสภาคณาจารย์พบว่ามีส่วนที่เราได้น้อยกว่ามหาวิทยาลัยอื่นอยู่ 2 ประเด็นคือ

1. เรื่องเงินชดเชย ซึ่งมีหลายมหาวิทยาลัยที่
ให้เงินชดเชยในกรณีที่เสียชีวิต ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับ
นิยามของเงินชดเชยในกฎหมายแรงงานก็ตาม

2. เงินสมทบเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพซึ่งมี
หลายมหาวิทยาลัย ณ ปัจจุบันมีการเพิ่มเงินสมทบ
มากกว่าร้อยละ 3 ซึ่งมากกว่ามหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัย /สถาบัน	พนักงาน	มหาวิทยาลัย	เงินชดเชย เมื่อครบ 10 ปี
มจร.	4-15%	8%	10 เท่า
สจล.	3-15%	6%	15 เท่า
มจพ.	4%	11%	-
จุฬาฯ	3%	5%	10 เท่า
มหิดล	5%	3%	10 เท่า

อาจารย์ ดร.ธิตคม พัวพันสวัสดิ์ รองประธาน
สภาคณาจารย์คนที่ 1 ได้ปรึกษาหารือกับคุณจริยา
ปัญญา ผู้อำนวยการกองทรัพยากรบุคคลซึ่งได้ไปร่วม
ประชุม ณ ที่เดียวกัน ที่จะดำเนินการผลักดันในเรื่อง
ดังกล่าว ซึ่งสภามหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ 479
(12/2556) มีมติให้นำกลับไปทบทวนอีกครั้ง

ข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ถูกแก้ไข
และนำมาให้สภาคณาจารย์พิจารณาในการประชุม
สามัญ ครั้งที่ 7/2560 วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 และ
สภามหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ 524 วันที่ 20
กันยายน 2560 ได้เห็นชอบ

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดลว่าด้วยการบริหาร
งานบุคคลพนักงานมหาวิทยาลัย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560

ข้อ 62 พนักงานมหาวิทยาลัยผู้ใดพ้นสภาพ
การเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย เนื่องจาก

- ตาย
- ครบเกษียณอายุงาน
- ถูกสั่งให้ออก
- ครบกำหนดระยะเวลาจ้างตามสัญญา

ให้มีสิทธิได้รับเงินชดเชยตามอัตราดังต่อไปนี้

ระยะเวลาปฏิบัติงาน	เงินชดเชยเป็นจำนวน เท่าของเงินเดือน
ครบ 120 วัน แต่ไม่ครบ 1 ปี	1
ครบ 1 ปี แต่ไม่ครบ 3 ปี	3
ครบ 3 ปี แต่ไม่ครบ 6 ปี	6
ครบ 6 ปี แต่ไม่ครบ 10 ปี	8
ครบ 10 ปีขึ้นไป	10

ในกรณีที่พนักงานมหาวิทยาลัยเสียชีวิต
เงินชดเชยจะจ่ายให้แก่บุคคลดังนี้

ก. คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย

ข. บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

ค. บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ง. บุคคลอื่นซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่พนักงาน
มหาวิทยาลัยได้ระบุไว้ก่อนตายว่าให้มีสิทธิ
ได้รับเงินชดเชยตามแบบที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ให้ทายาทตาม ก. ข. ค. และ ง. ได้สิทธิในการรับ
เงินชดเชยในสัดส่วนที่เท่ากัน

มหาวิทยาลัยอาจพิจารณาไม่จ่ายเงินชดเชย
ในกรณีที่มิได้เหตุถูกจ้างจัดมิให้รับมรดกตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยอนุโลม (หมายความว่า
ถ้าพนักงานมหาวิทยาลัยระบุไว้ว่าไม่ให้ทายาท
ผู้ใดได้รับเงินชดเชยนี้ ทายาทผู้นั้นก็จะไม่ได้รับ)

สิทธิในการรับเงินของบุคคลตามวรรคสอง
ไม่กระทบ หรือเสียไปเพราะเหตุที่บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ
รับเงินประเภทอื่น ๆ ตามข้อบังคับ หรือประกาศของ
มหาวิทยาลัย (หมายความว่า พนักงานมหาวิทยาลัย
ผู้ตาย จะได้รับเงินสงเคราะห์ และเงินช่วยเหลือ และจะยังมี
สิทธิได้รับเงินชดเชยด้วย)

นอกจากนี้พนักงานมหาวิทยาลัยบางคน
เมื่อครบสัญญาจ้างและรับเงินชดเชยไปเรียบร้อยแล้วได้
กลับมาสมัครเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยอีก แต่ต่าง
ส่วนงานและได้รับเงินชดเชยอีกครั้ง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์
ของการให้เงินชดเชย ดังนั้นในข้อบังคับฉบับนี้จึงได้ระบุ
เพิ่มเติมว่า พนักงานมหาวิทยาลัยที่บรรจุแต่งตั้งตั้งแต่วันที่ 1
มกราคม 2557 เป็นต้นไป เมื่อพ้นสภาพการเป็น
พนักงานเนื่องจากครบสัญญาจะไม่มีสิทธิได้รับเงิน
ชดเชย และกรณีพ้นสภาพและได้รับเงินชดเชยไปแล้ว
หากต่อมาได้รับการบรรจุแต่งตั้งกลับเข้าเป็นพนักงาน
มหาวิทยาลัยในส่วนงานของมหาวิทยาลัยอีก การรับ
เงินชดเชยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะ
กรรมการบริหารทรัพยากรบุคคล (กบค.) กำหนดโดย
ทำเป็นประกาศมหาวิทยาลัย

**ทั้งนี้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน
ฉบับใหม่ที่จะออกเดือนพฤษภาคม 2561 จะกำหนด
ให้การเลิกจ้างผู้มีอายุงานเกิน 20 ปีให้ได้รับเงินชดเชย
เพิ่มจาก 300 วันเป็น 400 วัน ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้น
มหาวิทยาลัยคงต้องพิจารณาปรับปรุงข้อบังคับเพื่อ
สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย
ต่อไป**

โรคข้ออักเสบ (Arthritis) ตอนที่ 1

โดย รองศาสตราจารย์อริป ลิขิตลิลิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

โรคข้ออักเสบจัดเป็นภัยเงียบหรือภัยคุกคามโรคหนึ่งของผู้สูงอายุ เพราะโรคนี้มักจะมีกับผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมของร่างกาย โดยจัดอยู่ในกลุ่มโรคที่เรียกว่า degenerative diseases โรคนี้ถ้าเป็นแล้วยังไม่มียารักษาให้หายขาด เพียงแต่รักษาแบบประคับประคองตามอาการของโรคเท่านั้น ถึงแม้ว่าโรคนี้เมื่อเป็นแล้วจะไม่ทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายเหมือนกับหลายโรคที่กล่าวมาแล้ว แต่ผู้ป่วยจะได้รับความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดของการเป็นโรคนี้ เป็นสาเหตุให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยแย่ลง ด้วยเหตุนี้การรู้จักดูแลตนเองให้มีสุขภาพดีก็จะช่วยป้องกันหรือชะลอการเกิดโรคได้ ดังนั้นบทความนี้จึงมีประโยชน์ต่อผู้อ่านที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) ของประเทศไทยเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

การอักเสบ (inflammation) หมายถึงกระบวนการตอบสนองของร่างกายเมื่อน้ำเยื่อของร่างกายได้รับสารกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการอักเสบ สารกระตุ้นเหล่านี้ได้แก่ เชื้อโรค อาจเป็นได้ทั้งแบคทีเรียหรือไวรัส สารระคายเคือง (irritants) จากภายใน หรือภายนอก ร่างกายก็ได้ หรือเซลล์ที่ได้รับบาดเจ็บจากการโจมตีของอนุมูลอิสระ หรือแรงกดดันต่าง ๆ จากภายนอกก็ได้ การตอบสนองต่อกระบวนการอักเสบนี้ร่างกายจะใช้ระบบภูมิคุ้มกันที่ประกอบด้วย เม็ดเลือดขาว และสารน้ำต่าง ๆ ที่เรียกว่า cytokines หรือ mediators ในการกำจัดสารกระตุ้นเหล่านี้ ดังนั้นกระบวนการอักเสบของร่างกายจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำจัดสาเหตุที่ทำให้เซลล์ได้รับบาดเจ็บหรือเซลล์ที่ตายแล้วออกจากร่างกายเพื่อเริ่มต้นการซ่อมแซมเนื้อเยื่อของร่างกายให้กลับเข้าสู่สภาพเดิม อาการของการอักเสบที่บริเวณนั้นจะมีความร้อน (heat หรือ calor) เจ็บปวด (pain หรือ dolor) แดง (redness หรือ rubor) และบวม (tumor หรือ swelling) เกิดขึ้น จึงทำให้เนื้อเยื่อบริเวณนั้นไม่สามารถใช้งานได้

โรคข้ออักเสบเป็นการอักเสบของร่างกายที่เกิดขึ้นบริเวณข้อ (joint) เป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวดและไม่สามารถเคลื่อนไหวได้สะดวก นอกจากนี้ยังพบอาการบวมแดงและร้อนเหมือนกับการอักเสบทั่ว ๆ ไป โรคข้ออักเสบที่พบมีมากกว่า 100 ชนิด แต่ที่พบบ่อยมี 3 ชนิด คือ

1. โรคข้อเสื่อม (osteoarthritis บางครั้งอาจเรียกว่า degenerative joint disease หรือ wear and tear arthritis) เป็นโรคข้ออักเสบที่พบมากที่สุด และบริเวณที่พบจะเป็นเข่า มักพบในผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป และมากกว่า 30% ของผู้ป่วยที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม

จะเป็นเพศหญิง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคข้อเข่าเสื่อมคือ อ้วน การได้รับบาดเจ็บที่บริเวณเข่า พบมากในนักกีฬา และผู้ที่ชอบนั่งทำงานโดยไม่ออกกำลังกาย ทำให้ข้อสึกหรอได้ง่าย

2. โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ (rheumatoid arthritis) สาเหตุเกิดจากระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายไปทำลายเนื้อเยื่อของตนเอง โดยเฉพาะที่กระดูกอ่อน (cartilage) และยังทำให้เกิดการร่อนของกระดูก (bone) ด้วย จึงทำให้เกิดความผิดปกติของข้อได้ โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์นี้มักเกิดที่นิ้ว ข้อมือ ศอก และเข่า และมักเกิดกับผู้ป่วยมีอายุมากกว่า 20 ปี

3. โรคเกาต์ (gout) สาเหตุเกิดจากการสะสมของผลึกกรดยูริกที่ได้จากการสลายสารพันธุกรรม (DNA และ RNA) ที่มาจากเบสพิวรีน (purine) ที่บริเวณข้อ กรดยูริกเป็นสารระคายเคือง เมื่อไปสะสมที่ข้อจึงทำให้เกิดการอักเสบขึ้น โรคเกาต์นี้ในระยะแรกจะพบที่นิ้วใดนิ้วหนึ่งก่อน ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นนิ้วโป้งที่เท้า ต่อไปก็จะลามไปทุกนิ้วของร่างกาย ทำให้บวม และเจ็บปวดมาก

องค์ประกอบของข้อ

ข้อ คือบริเวณที่กระดูกตั้งแต่สองชิ้นขึ้นไปมาต่อกัน แล้วทำให้ร่างกายสามารถเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ตรงบริเวณข้อที่บริเวณส่วนปลายของกระดูกทุกชิ้นจะมีกระดูกอ่อนมาปกคลุมคล้ายวงแหวน แล้วถูกปิดหุ้มล้อมด้วยเยื่อบาง ๆ ซึ่งเยื่อบาง ๆ นี้จะเรียกว่า synovial membrane ที่บริเวณรอยต่อระหว่างกระดูกภายในข้อจะเป็นช่องว่างเรียกว่า ช่องว่างของข้อ (joint cavity หรือ joint space) เป็นที่อยู่ของของเหลว ทำหน้าที่เป็นสารหล่อลื่น ทำให้ข้อเคลื่อนไหวได้สะดวก กระจกอ่อนประกอบด้วยสารพวกเส้นใยคอลลาเจน (collagen fiber) เส้นใยอีลาสติน (elastin fiber) และโปรตีโอไกลแคน (proteoglycan หรือ aggrecan เป็นสารประกอบที่คาร์โบไฮเดรตจับกับโปรตีน) เส้นใยทั้งสองนี้จะช่วยให้กระดูกอ่อนมีความยืดหยุ่นตัวสูง ขณะที่โปรตีโอไกลแคนจะให้ความแข็งแรงแก่กระดูกอ่อน ดังนั้นกระดูกอ่อนจึงเปรียบเสมือนเป็นสารพื้นที่รองรับกระดูกเพื่อป้องกันการกระแทก บางครั้งจึงเรียกว่า ground substance หรือ matrix หรือ shock absorber และเนื่องจากกระดูกอ่อนมีความแข็งแรงและยืดหยุ่นสูง จึงทำให้ข้อต่อนี้แน่น กระจกจึงไม่หลุดออกจากข้อได้ง่าย และยังช่วยกระจายแรงกดดัน (แรงตึง) ได้ดีเมื่อมีการเคลื่อนไหวกระดูก จึงเปรียบเสมือนเป็นเบาะรองนั่ง (cushion) หรือวงแหวนเล็ก ๆ ที่ช่วยให้ข้อแน่นและไม่รั่วซึม (washer) จึงทำให้กระดูกไม่ได้รับอันตราย ในกระดูกอ่อนจะมีเซลล์

กระดูกอ่อน (chondrocyte) ฝังตัวอยู่ทำหน้าที่สร้างเส้นใยคอลลาเจน เส้นใยอีลาสติน และโปรตีโอไกลแคน เพื่อชดเชยส่วนที่สึกหรอไป

ที่ยึดบุข้อหรือ synovial membrane จะมีเซลล์อยู่เช่นกัน เรียกว่า synoviocyte ซึ่งมีสองชนิด คือ

เซลล์ชนิด เอ (type A cell) จะทำหน้าที่คล้ายเม็ดเลือดขาวคอยทำลายเซลล์ที่เสียชีวิตแล้วจากกระบวนการสึกหรอที่เกิดขึ้นในข้อของร่างกาย (wear and tear process)

อีกชนิดหนึ่งจะเป็นเซลล์ชนิด บี (type B cell) ทำหน้าที่สร้าง hyaluronic acid ซึ่งเป็นสารคาร์โบไฮเดรตชนิดหนึ่ง จัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า glycosaminoglycans แล้วหลังเข้าไปในช่องว่างที่อยู่ในข้อ สารชนิดนี้ละลายน้ำได้ดีจึงทำให้ของเหลวในข้อ (synovial fluid) มีความหนืดสูง ทำให้ข้อเคลื่อนไหวไป-มาได้สะดวก เปรียบเสมือนสารหล่อลื่นที่อยู่ภายในข้อ (lubricant หรือ grease) นอกจากนี้เยื่อข้อยังทำหน้าที่กั้น (barrier) ไม่ให้สารต่าง ๆ จากเลือดเข้าไปในช่องเหลวที่อยู่ในข้อ

กลไกของการเกิดข้ออักเสบ

เมื่อมีการอักเสบของข้อซึ่งอาจจะเกิดจากสารต่าง ๆ ได้แก่ การติดเชื้อ การได้รับสารก่อความระคายเคือง หรือเซลล์ในข้อถูกทำลายจากน้ำหนักตัวที่มากเกินไป หรือแรงกดทับที่กระทำต่อข้อ เช่น แรงกระแทก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะกระตุ้นให้เซลล์บุข้อใน synovial membrane แบ่งตัวอย่างรวดเร็วทำให้เยื่อบาง ๆ นี้หนาตัวขึ้น แล้วมันวนพันหรือยื่นเข้าไปในช่องว่างที่เป็นของเหลวที่อยู่ในข้อ เยื่อบาง ๆ ที่หนาแล้วยื่นเข้าไปในช่องว่างของข้อ นี้จะเรียกว่า pannus หรือ granulation tissue การมันวนพันของ pannus นี้จะทำให้เกิดช่องว่างหรือรอยร้าวในเยื่อข้อ เป็นสาเหตุให้สารต่าง ๆ โดยเฉพาะเหล็กและทองแดง และเม็ดเลือดขาวที่อยู่ในเลือดไหลเข้าไปในช่องว่างของข้อมากขึ้น จากนั้นเซลล์ชนิด เอ ของ synoviocyte ที่อยู่ในเยื่อข้อ หรือ pannus จะกระตุ้นเม็ดเลือดขาวและเซลล์ที่อักเสบให้หลั่งสารที่ก่อให้เกิดการอักเสบ (inflammatory cytokines) ชนิดต่างๆเช่น IL-1 (interleukin-1), IL-8, MCP-1 และ leukotriene B4 (LTB4) สารต่าง ๆ เหล่านี้จะชักนำเม็ดเลือดขาวมาบริเวณดังกล่าวให้มีปริมาณมากขึ้น และกระตุ้นการหลั่งอนุมูลอิสระ นอกจากนี้เซลล์ชนิด เอ นี้ยังกระตุ้นให้เซลล์เม็ดเลือดขาวที่มาจากบริเวณนี้หลั่งอนุมูลอิสระให้มากขึ้น โดยความช่วยเหลือของเหล็กและทองแดง จะเห็นว่าเซลล์ชนิด เอ นั้นนอกจากจะกระตุ้นให้เซลล์เม็ดเลือดขาวหลั่งอนุมูลอิสระแล้ว ยังกระตุ้นให้หลังเอนไซม์สลายโปรตีนด้วย เช่น collagenase, elastase และ stromelysin (matrix metalloproteinase) ไปสลายคอลลาเจน อีลาสติน และเปปติโดไกลแคนในกระดูกอ่อนเป็นสาเหตุให้ข้ออ่อนแอ หลวมหลุดและฉีกขาดได้ง่าย นอกจากนี้สารที่ก่อการอักเสบยังกระตุ้นเซลล์สลายกระดูก (osteoclast) ในกระดูกให้สลายกระดูก

มากขึ้น เป็นสาเหตุให้กระดูกอ่อนแอและบาง ขณะเดียวกันอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้นจะไปสลาย hyaluronic acid ในน้ำหล่อข้อ ทำให้ความหนืดลดลงเป็นสาเหตุให้การเคลื่อนไหวของข้อเป็นไปไม่ได้ไม่ดี จะเห็นว่าถ้าสาเหตุของการอักเสบของข้อไม่ได้ถูกกำจัดให้หมดไป หรือไม่ได้รับการรักษา การอักเสบของข้อก็จะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ การอักเสบของข้อที่เกิดขึ้นจะกระตุ้นให้มีการสร้างอนุมูลอิสระ และอนุมูลอิสระที่เกิดขึ้นนี้จะไปทำลายเซลล์หรือเนื้อเยื่อต่าง ๆ ภายในข้อเกิดเป็นวงจรเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป บางท่านจึงเรียกว่าวงจรอุบาทว์ (vicious cycle) การที่เซลล์กระดูกอ่อนไม่สามารถซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอไป เนื่องจากการถูกทำลายไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใดก็ตาม ก็เพราะกระดูกอ่อนไม่มีเส้นเลือดมาหล่อเลี้ยงโดยตรง อาหารและออกซิเจนจึงได้มาจากกระดูกและเส้นเลือดที่อยู่บริเวณรอบ ๆ โดยการซึมผ่านของเหลวที่อยู่ในข้อ ดังนั้นอาหารและออกซิเจนที่มาเลี้ยงกระดูกอ่อนจึงมีน้อย ถ้ากระดูกอ่อนสึกอย่างรวดเร็วจึงทำให้ไม่สามารถซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอได้ เป็นสาเหตุให้เกิดการอักเสบได้ง่าย ดังนั้นเมื่อเป็นเรื้อรังนาน ๆ กระดูกอ่อนจากผิวที่เรียบจะเริ่มขรุขระ และในที่สุดกระดูกอ่อนจะถูกทำลายจนหมด และเมื่อมีการเคลื่อนไหวของข้อ กระดูกในข้อจะเสียดสีกันทำให้มีเสียงกรอบแกรบและเจ็บปวดมาก และยังทำให้กระดูกฟูเร็วขึ้น ต่อมา pannus จะค่อย ๆ สร้างเนื้อเยื่อที่เยียวพัน* ชนิดเส้นใยพัน (fibrous connective tissue) โดยเฉพาะเส้นใยคอลลาเจน** ขึ้นมาทดแทนหรือเส้นใยอีลาสติน*** เมื่อเส้นใยคอลลาเจนรวมตัวกันมากๆ จะทำให้เกิดเป็นพังพืด (fibrosis) และยึดจนข้อเคลื่อนไหวไม่ได้ ทำให้เกิดอาการข้อตึง (stiffness) เคลื่อนไหวลำบาก โดยเฉพาะช่วงหลังตื่นนอน หรือไม่ได้มีการเคลื่อนไหวข้อเป็นเวลานาน อาการปวดบริเวณข้อจะส่งผลอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ดังนั้นการพบแพทย์และวินิจฉัยความรุนแรงของโรค รวมทั้งหาแนวทางในการป้องกันและรักษาตามอาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มคุณภาพของชีวิตของผู้ป่วย

หมายเหตุ:

*เนื้อเยื่อที่เยียวพัน เป็นเนื้อเยื่อที่พบแทรกอยู่ทั่วไปในร่างกาย ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวหรือพยุงอวัยวะให้คงรูปอยู่ได้เช่น กระดูก หลอดเลือด

**เส้นใยคอลลาเจน เป็นเส้นใยที่คอลลาเจนรวมตัวกันอย่างหนาแน่น จึงทำให้เหนียว ทนแรงกดทับ และแรงดึงได้ดี แต่ไม่ยืดหยุ่น

***เส้นใยอีลาสติน เป็นเส้นใยที่อีลาสตินจัดเรียงตัวเป็นตาข่าย ไม่หนาแน่นเหมือนเส้นใยคอลลาเจน จึงให้ความแข็งแรงน้อยกว่า แต่ยืดหยุ่นได้ดีกว่าเส้นใยคอลลาเจน

โปรดติดตามตอนที่ 2 ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคข้ออักเสบ ได้ในฉบับต่อไป

ศาสตราจารย์คลินิก พญ.วรรณา ศรีโรจนกุล ประธานสภาคณาจารย์ พร้อมด้วยสมาชิก ร่วมพิธีทำบุญ ตักบาตรพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 89 รูปและพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลครบรอบ 1 ปี วันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พร้อมกล่าวสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ยืนสงบนิ่งเป็นเวลา 89 วินาที และร่วมร้อง เพลงสรรเสริญพระบารมี เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2560 ณ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

_____mu

อาจารย์ ดร.ธิตคม พิวพันธ์สวัสดิ์ รองประธานสภาคณาจารย์ คนที่ 1 ร่วมพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของมหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปี 2560 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560 ณ วัดพระงาม (พระอารามหลวงชั้นตรี) จังหวัดนครปฐม โดยมีบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล และประชาชนใกล้เคียงเข้าร่วมพิธี รวมยอดจตุปัจจัยถวายเป็นพระราชกุศล ทั้งสิ้น 1,358,545.30 บาท (หนึ่งล้านสามแสนห้าหมื่นแปดพันห้าร้อยสี่สิบบ้าบาทสามสิบบ้างตางค์)

บรรณาธิการแถลง

โดย อาจารย์ ดร.ธิตคม พัวพันธ์สวัสดิ์

Wisdom of the Level

สวัสดิ์ครับ ในฉบับนี้ก็เป็นอย่างวอฉบับสุดท้ายของสภาคณาจารย์ชุดปัจจุบันที่จะหมดวาระลงในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2560 นี้ และในโอกาสนี้ขอแสดงความยินดีกับศาสตราจารย์คลินิก พญ.วรรณภา ศรีโรจนกุล ที่ได้รับเลือกกลับมาเป็นประธานสภาคณาจารย์อีกสมัย รายละเอียดติดตามได้ในข่าวฉบับนี้

ในข่าวสภาคณาจารย์ฉบับนี้มีเรื่องที่น่าสนใจคือ เรื่องของเงินชดเชย ซึ่งสภาคณาจารย์ได้เสนอ ให้นักงนมหาวิทยาลัยมหิดล มีสิทธิเท่ากับมหาวิทยาลัยอื่น คือได้เงินชดเชยถึงแม้ว่าเสียชีวิต ซึ่งมากกว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน และสามารถแสดงเจตจำนงว่าจะมอบให้ใครก็ได้

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับสุขภาพคือเรื่องโรคข้ออักเสบ (Arthritis) โดย รองศาสตราจารย์อริป ลิขิตลิลิต อดีตสมาชิกสภาคณาจารย์ จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ในโอกาสที่สภาคณาจารย์จะหมดวาระนี้ *กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ติดตามข่าวสภาคณาจารย์มาตลอด 2 ปี พบกันใหม่ฉบับหน้า* กับการแนะนำสมาชิกสภาคณาจารย์ชุดใหม่ ขอขอบคุณครับ

mu

ข่าวสภาคณาจารย์

เป็นหนังสือในมหาวิทยาลัย และเป็นสื่อระหว่างคณาจารย์ในการรับฟังแลกเปลี่ยนทัศนคติ ข้อคิดเห็น ทั้งด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านสวัสดิการ และอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย บทความ ข้อคิด จดหมาย เป็นความเห็นของผู้เขียนเท่านั้น มิใช่ความเห็นของสภาคณาจารย์ เกณฑ์การพิจารณาบทความเป็นไปตาม www.senate.mahidol.ac.th/th/regulation.html

บรรณาธิการประจำฉบับ	อ.ดร.ธิตคม พัวพันธ์สวัสดิ์
กองบรรณาธิการ	พศ.ดร.ชาญยศ ปลื้มปิติวิริยะเวช อ.นพ.ต่อพล วัฒนา อ.ดร.ธิตคม พัวพันธ์สวัสดิ์ พศ.ยงยุทธ จงประดิธานนท์ พศ.สมศักดิ์ วงศาवास พศ.ดร.สันติ มณีวัชรรังษี ศ.พญ.อลิสา ลิ้มสุวรรณ อ.ดร.อรรถพล กาญจนพงษ์พร
ประสานงานกลาง	สุจิตรา สอนสม พิษญา วงษ์วันกนิษฐ์
ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม	พรศิริ บุญมาวงศ์
เจ้าของ	สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น 5 999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170 โทรศัพท์ : 0-2849-6351-2 โทรสาร : 0-2849-6350